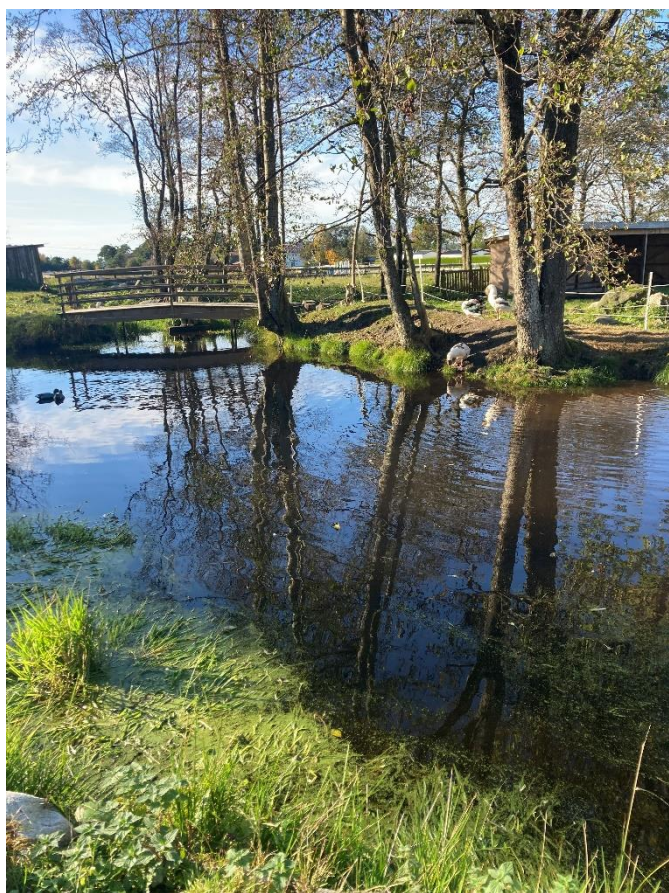

Årsrapport 2024

Årsrapporten skal formidle de mange aktivitetene som har funnet sted på øyene dette året. Også gjennomførte og planlagte prosjekter presenteres. Triste nyheter må også omtales. Løkstad gård slutter nå med dyreholdet, og dette kan naturligvis få svært store negative konsekvenser for naturverdier og det biologiske mangfoldet på øya. For alle de besøkende vil fraværet av dyrene redusere opplevelsen.

Det har dette året også vært mange hender som har bidrar med å holde kulturlandskap og kulturminner i hevd. Nasjonalparken gir god støtte både til skjøtsel og dyrehold. UKL tilskuddene fra staten som formidles av kommunen, gjør det mulig også å forvalte kulturarven på beste måte. Takk til alle som bidrar i fellesskapet med bevaring av våre verdifulle kulturlandskap!

Helgeroa november 2024

Torstein Kiil

Leder av styret for UKL Jomfruland- Stråholmen

Innhold

- Side 2 Forord og innhold
- Side 3 Arbeidsutvalget 2024
- Side 4 Tiltaksplan Jomfruland 2025-2028
- Side 6 Tiltaksplan Stråholmen 2025-2028
- Side 7 Utvidelse av arbeidsutvalget fra 2025
- Side 8 Ny forvaltningsplan vedtatt av kommunestyret
- Side 9 Åpning av nasjonalparksenteret
- Side 11 Filmen «Levende landskap, kultur og natur, Jomfruland og Stråholmen»
- Side 12 Juni seminar på Stråholmen
- Side 14 UKL 15 år. Samling på Granavolden
- Side 15 Høyonna på Stråholmen
- Side 17 Revisjon av forvaltningsplanen for grågås og hvitkinngås
- Side 18 Dyreholdet på Jomfruland
- Side 19 Gundersen Gård. Dyr og aktiviteter
- Side 20 Hasselgården har fått nytt tak
- Side 21 Evaluering av skjøtselen på Stråholmen
- Side 25 Malurt på Stråholmen
- Side 26 Fremmede arter. Planter vi ikke vil ha på øyene
- Side 30 Stråholmen. Glimt fra dugnader og arrangementer
- Side 37 Jomfruland. Glimt fra dugnader og arrangementer

Foto Jomfruland:

Kari Nicolaysen, Ruth Ellegård,
Bente Jorde, Ola Haave, Torstein
Kiil, Cathrine Bang

Foto Stråholmen:

Torstein Kiil

Arbeidsutvalget 2024

Navn	Representerer	E-post	Tlf.
Viggo Nicolaysen	Grunneierne og Jomfruland vel	Kari-nic@online.no	93251817
Arne Olav Løkstad	Grunneierne og Jomfruland vel	aolokstad@kebas.no	40643743
Erling Krogh	Jomfruland hytteeier forening	erling.krogh@nmbu.no	92617453
Torstein Kiil	Grunneierne og Stråholmen vel	vikii@online.no	99595419
Aleksander Gundrosen	Kragerø kommune	aleksander.gundrosen@kragero.kommune.no	93269577
Line Grindkåsa	Fylkeskommunen	<u>line.grindkasa@telemarkfylke.no</u>	
Trond Eirik Silsand	Statsforvalteren Mijø	<u>fmtetsi@fylkesmannen.no</u>	40034649
Ellen Dagsrud	Statsforvalteren Landbruk	<u>fmteeld@statsforvalteren.no</u>	90126002

Storengkall dekket i juni store deler av Nordpåbakken på Stråholmen

Tiltaksplan Jomfruland og felles 2025-2028

Budsjettet forutsetter (optimistisk) at UKL Jomfruland og Stråholmen får tildelt kr 600 000 i 2025. (i 2024 fikk UKL kr 480.00). Etter at felles tiltak for Jomfruland og Stråholmen er trukket fra, er budsjettet satt opp med ca. kr 375 000 til Jomfruland og ca. kr 125.00 til Stråholmen. (3/4 til Jomfruland og ¼ til Stråholmen)

Fellestiltak

Jomfruland og Stråholmen

	Tiltakstype	Investering 2025	Årlig drift 2025	Prioritering 2025	2026	2027	2028
Formidling og kompetansebygging	Administrativt inkl. lederoppgaver		35 000	1	35 000	35 000	35 000
	Seminar	40 000			40 000		40 000
	Kompetanseprogram (se forvaltningsplan)	30 000		2	10 000	10 000	
		70 000	35 000		85 000	45 000	75 000
Sum fellestiltak J. og S. 105 000							

Fellestiltak Jomfruland

		2025	2025	2025	2026	2027	2028
Kategori/satsings-område	Tiltakstype	Investering	Årlig drift	Prioritering			
Kulturlandskapspleie	Skjøtselsutstyr			2	10 000	10 000	10 000
	Felles gjerding ifølge plan	65 000		1	30 000	30 000	30 000
Formidling og kompetansebygging	Jomfrulandsbrosjyre		10 000	2	10 000	10 000	10 000
	Kulturlandskapsdugnad (er)		10 000	1	20 000	20 000	20 000
	Sum	65 000	20 000		70 000	70 000	70 000

Gul hornvalmue

Strandnellik

Jomfruland- Tiltak fordelt på hver enkelt eiendom

		2025	2025	2025	2026	2027	2028
Kategori/satsings område	Tiltakstype	Investeringer	Årlig drift	Prioritering			
Kulturminner inkl. gårdsbygninger	Tiltak gammel bebyggelse					150 000	150 000
	Hovedgården, vognskjulet og låven	40 000		1	50 000		
	Saltsten, eldre hus (C.B.)	30 000		1	50 000		
	Gundersen gård (tak og vinduer)	30 000		1	50 000	70 000	70 000
	Tilskudd utbedring evt. ny driftsbygning(er)				70 000		
Kulturlandskapspleie	Gjerder og grunder (fordeles)	60 000		2	30 000	30 000	30 000
	Gjerder og grunder Løkstad	30 000		1			
	Grind, Hovedgårdens tun ved bryggeveien	15 000		1			
	Tynning/rydding (fordeles)		25 000	2		25 000	
	Nordjordet, forsiktig slått		5 000	1	25 000	5 000	25 000
	Krattrydding (CB og BJ)		20 000	1	5 000		5 000
	Stier Løkstad (AOL)	10 000		2			
Naturverdier	Naturbeitemark (AOL)		24 000	1	24 000	24 000	24 000
	Delsum	215 000	74 000		304 000	304 000	304 000
Totalsum Jomfruland (fellestiltak og for hver gård) 2025 - 2028, kr 374 000	Sum totalt	Investering og drift kr 374 000			374 000	374 000	374 000

Vårmarihånd

Blodstorkenebb
(St.Hans rose)

Nøkleblom

Stråholmen –Tiltaksplan 2025-2028 med tilskuddsmidler fra UKL

Med en forventet tilskuddsramme på 100-120 000 pr. år fra UKL. I tillegg forventes tilskudd fra nasjonalparken. Tilskuddsbeløpene som utbetales fra UKL utgjør som regel bare en del av kostnadene. Det forutsettes at resterende del av kostnadene er egenfinansiert eller egen arbeidskraft

Vedtak på årsmøtet i Stråholmen vel:

Årsmøtet slutter seg til forslag til tiltaksplan for 2025- 2028. Tiltakene legges til grunn ved utarbeidelse av UKL søknader våren 2025.

		2025	2025	2025	2025	2026	2027	2028
Kategori/ satsings område	Tiltakstype	Investeringer/ engangskostn. Tilskudd UKL	Årlige driftskostnader Tilskudd UKL	Frivillig arbeid/tilskudd egen kasse	Prior.			
Planlegging	Administrasjon UKL		15 000	50 000	5	15 000	15 000	15 000
Kulturminner	Restaurering steingjerder					10 000	10 000	10 000
Kulturland skapspleie	Rydding inkl. beitepussing og stier, alle arealer eks. nasjonalpark. Beitepussing deler av nasjonalpark		30 000	25 000	1	40 000	40 000	40 000
	Slått		7 000	25 000	2	20 000	20 000	20 000
Tradisjonelle driftsformer	Ny slåmaskin	33 000		67 000	3			
	Driftskostnader bygninger og maskiner. Skjøtselsutstyr		35 000	15 000	4	40 000 10 000	40 000 10 000	40 000 10 00
Tradisjonelle driftsformer								
Formidling og kompetanse.	Skilt/informasjon					10 000	10 000	10 000
	Sum	33 000	87 000	155 000		145 000	145 000	145 000
	2025 Totalt inv. og drift kr 120 000							

Utvidelse av UKLs arbeidsutvalg

På UKL årsmøte 31. august ble det vedtatt å nedsette en valgkomite med formål å øke antall deltakere i arbeidsutvalget. Det er utarbeidet et mandat.

Komiteens mandat:

Valgkomiteens oppgave er å fremme forslag til nytt UKL arbeidsutvalg, med flere medlemmer, gjeldende fra årsmøtet 2025. Gamle medlemmer oppfordres til å fortsette. Innstillingen må leveres senest 1. mai 2025. Flere medlemmer i dagens utvalg nærmer seg «pensjonsalder» og det er ønskelig, for et begrenset antall år, å utvide med nye representanter slik at kunnskap kan overføres og lette arbeidet til et fremtidig utvalg. Antall medlemmer med varamedlemmer økes til to for Stråholmen og fem for Jomfruland. Det kan velges en representant med varamann/kvinne fra hver av øyene som er hytteeier. Øvrige medlemmer i arbeidsutvalget rekrutteres fra kommune, fylkeskommune og statsforvalter. Valgperioden er tre år.

Følgende ble valgt til valgkomite:

Kennet Sagedal, Stråholmen

Viggo Nicolaysen og Ruth Ellegård, Jomfruland

Ruth Ellegård er valgkomiteens leder

Dagens medlemmer og varamedlemmer fra Jomfruland og Stråholmen:

Viggo Nicolaysen, varamann Ove Aasvik

Arne Olav Løkstad, varamann Bente Jorde

Erling Krogh

Torstein Kiil

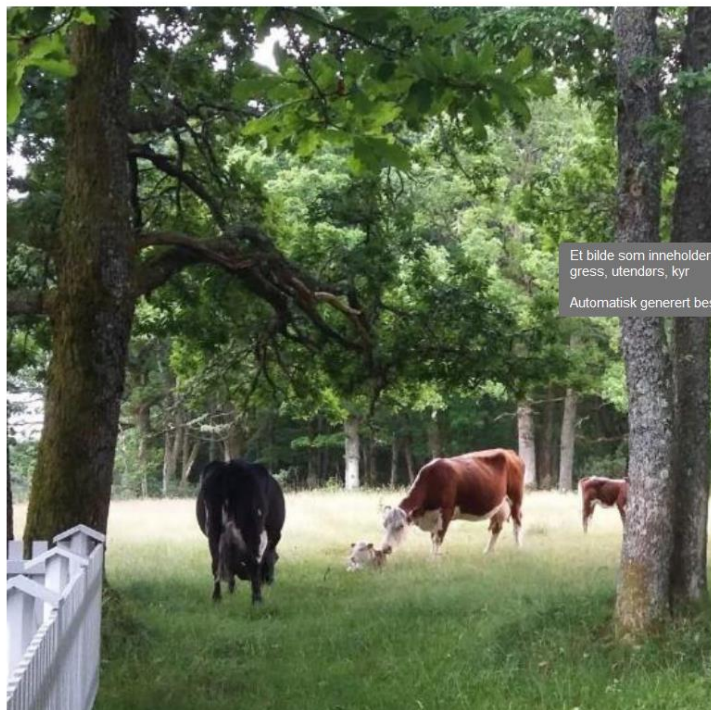
Noen relevante opplysninger.

Normalt har arbeidsutvalget 3-4 møter i året, pluss årsmøtet. Møtene holdes vanligvis på Jomfruland velhus. Teams møter er også aktuelt. Oppgavene er koblet opp mot mange av de utfordringer landbruket, natur og miljø står overfor. Hvordan skal man i praksis løse oppgavene og av hvem. Utarbeidelse av tiltaksplaner og prioriteringer gjøres årlig. Planlegging og gjennomføring av arrangementer. Det er nært samarbeid med kommunens landbruks rådgiver, nasjonalparkforvalter og landbruksavd. hos Statsforvalteren.

Jomfruland og Stråholmen

Forvaltningsplan for Utvalgte kulturlandskap

Planen er utarbeidet av Nibio.

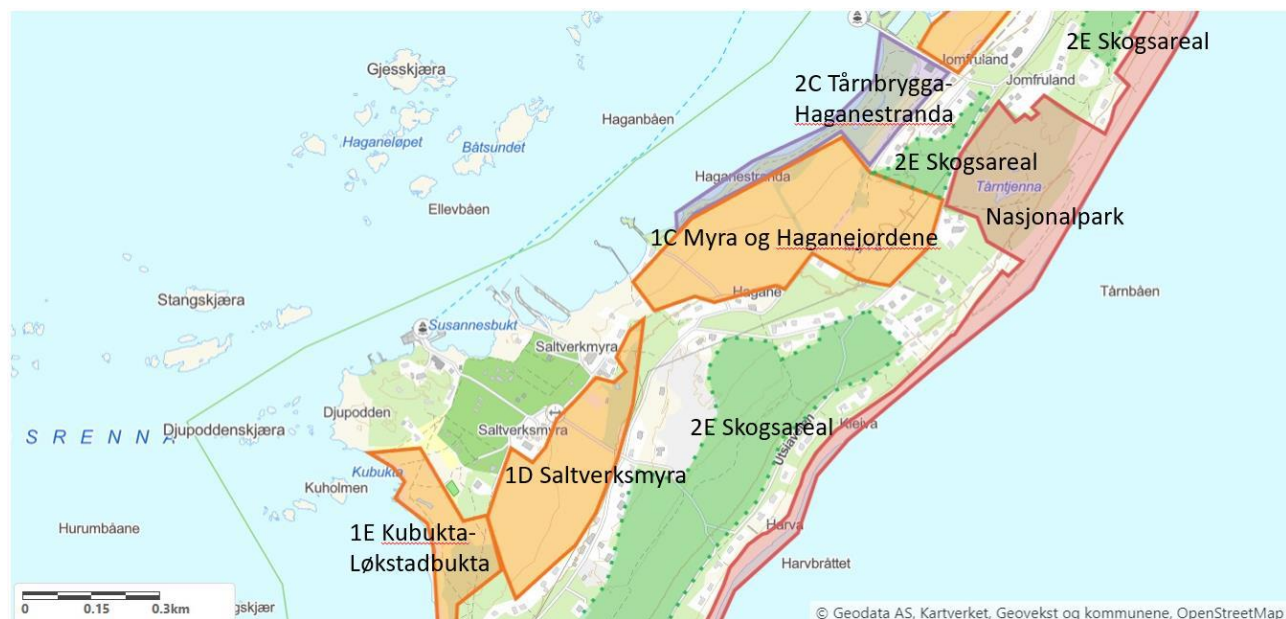
Den ble utlagt til offentlig ettersyn
sist sommer og godkjent av
kommunestyret 26.09.2024

Forvaltningsplanen finnes på nettsidene til nasjonalparken og Kragerø kommune.

Kan lastes ned fra:

https://docplayer.me/107256043-Forvaltningsplan-jomfruland-nasjonalpark.html#google_vignette

Grunneiere og andre bør gjøre seg kjent med målene og tiltakene som planen anbefaler

Nye skjøtselsoner Jomfruland

Feiring av nytt besøkssenter i Jomfruland Nasjonalpark

v/senterleder Ruth Ellegård

Lørdag 29. juni 2024 åpnet vi stolt det nye besøkssenteret i Jomfruland Nasjonalpark med en flott markering for inviterte gjester og et åpent arrangement for alle. Over 150 personer tok turen innom for å delta på denne spesielle dagen. Gjester kunne nyte inspirerende taler fra flere og vakre toner fra Nicolas Robertsen. Erling Krogh engasjerte alle med allsang til ukulele. Blomster og gaver ble delt ut som en del av feiringen. Ordfører Charlotte Therkelsen i Kragerø kommune og fylkesordfører Sven Tore Løkslid markerte den offisielle åpningen med taler og snorklipping i Tårnhagen – en dag full av fellesskap og glede.

Utstillingen vår, "Dykk", "Svøm", "Pust", utviklet i samarbeid med SALT Lofoten, har allerede begeistret besøkende med sine interaktive elementer. Her kan man oppleve undervannsfilmer, tittekasser med QR-koder, et aktivitetsbord, «tanketre» med lyddusj, videobriller og informasjonsrike plansjer om nasjonalparkens mange arter – både over og under vann.

Besøkssenteret med kaféen har vært åpent gjennom hele sesongen frem til oktober, og vi har gleden av å rapportere at over 1500 besøkende har funnet veien til senteret, deriblant flere skoleklasser som har hatt flotte dager i Tårnhagen. Vi ser allerede frem til mange sesonger med opplevelser, læring og naturoppdagelser sammen med alle som kommer på besøk.

Mange var møtt frem for å delta i åpningen av nasjonalparksenteret i den gamle fyrmesterboligen.

Fylkesordfører og ordfører klipper snoren.
Styreleder og senterleder hjelper til.

Senterleder Ruth Ellegård var en av
mange talere ved åpningen.

De yngste har prioritet i besøkscenterets natur-formidling.

Småkryp fra fjæra er spennende.

Det er mange gode måter å formidle naturen på.

Moseveggen aktiviserer.

Tanketreet må undersøkes.

Filmen «Levende landskap, kultur og natur, Jomfruland og Stråholmen»

Torstein Kiil

Filmen «Levende landskap» var ferdig til nyttår 2023/2024. Den forteller om kulturhistorien til Jomfruland og Stråholmen, både i nutid og fortid. Hvordan bosetningen har formet bebyggelse, innmark og utmark. Det unike landskapet, skapt av mennesker og beitedyr gjennom et utall av generasjoner gleder i dag mange. Naturverdiene som finnes er mange og store. Opprettelsen av Jomfruland nasjonalpark understøtter dette, og nasjonalparken har fått plass. Filmen er vist to ganger på Kragerø bibliotek, på Kystkultursenteret og lokalt på øyene. Foto og manus: Jan Erik Tangen og Arnt Mollan

Filmen ligger på nettsiden til Jomfruland nasjonalpark hvor du også finner filmen om «Villsauene og ulla». Dette er en historie om villsauene på Stråholmen og hvordan ulla blir omgjort til flott garn ved Telespinn AS i Svardal i Seljord.

<https://jomfrulandnasjonalpark.no/filmer-og-direktesendt-kamera/>

Klipp fra KV- avisen

PREMIERE: Den nye kulturlandskapsfilmen om Jomfruland og Stråholmen ble nylig vist på biblioteket. Her to av hovedpersonene bak filmen, Torstein Kiil (t. v.) og Jan Erik Tangen.

Invitasjon. Kulturlandskap seminar på Stråholmen fredag 21. juni 2024

Målgruppe: Gårdbrukere, beboere på øyene, statlig- og regional forvaltning, kommuner og andre med interesse for kulturlandskapene.

Invitasjon til: Fylkene Vestfold, Telemark og Agder. Antall: 40-50

Seminaret er gratis. Deltakerne betaler selv reise inkl. taxibåt fra/til Valle.

Påmelding (frist 3. juni 2024) til Torstein Kiil, e-post: vikii@online.no, tlf. 99595419

Fredag 21. juni, kl. 10.30 i Låven på Stråholmen

Kl. 10.00 Taxi fra Valle til Stråholmen. Offentlig parkeringsplass 300 m fra Taxi brygge

Kl. 10.30 Velkommen til Stråholmen og presentasjon av seminaret.

Kl. 10.30 Foredrag om UKL Jomfruland og Stråholmen og visning av kulturlandskapsfilmen
«Levende landskap- kultur og natur. Jomfruland og Stråholmen» (30 min)

Kl. 11.30 Vi har fått ny forvaltningsplan. Presentasjon av innhold og hvordan skal den anvendes? v/ leder av UKL Torstein Kiil.

Kl. 12.15 Eksempler fra landskapsforvaltningen i nasjonalparken, v/nasjonalparkforvalter Eirik J. Dobbedal

Kl. 12.45 UKL serverer en enkel lunsj

Kl.13.15-16.00 Markvandring

Faglig innslag, spørsmål og diskusjon.

Innledere underveis på markvandringen:

- Nasjonalparkforvalter Eirik Dobbedal. Om Jomfruland nasjonalpark
- Utfordringer med gås, flere innledere.
- Stråholmens kulturhistorie /Torstein Kiil
- Økologisk landbruksdrift i UKL området med svært begrensede vannings- muligheter v/ Harald Dypedal
- Hvordan kan skjøtsel ivareta sårbare fuglearter v/Jan Erik Tangen
- Biolog Arne Fjellberg. Insektenes avhengighet av plantearter og vegetasjon

Kl. 16. 15 Avreise fra moloen, Stråholmen.

35 deltakere på UKL seminaret 21.juni 2024.

Seminaret åpnet med foredrag om skjøtsel og forvaltning inne i låven. Etter matpausen startet en lang mark- vandring med stopp og korte foredrag. Alt fra økologisk landbruk, biotopsikring for fugl og insekter, nasjonalparken og kulturhistorie ble formidlet.

Etter foredrag i låven ble det servert lunsj

Jan Erik Tangen fortalte om fuglelivet

Torstein Kill formidlet den gamle bosettingen

Arne Fjellberg fortalte om insektene

Harald Dypedal med økologisk hagebruk

På Østre øya vokser den meget sjeldne Strandtorn

UKL 15 år. Samling på Granavolden. Gran kommune.

Torstein Kiil

Utvalgte kulturlandskap (UKL) feirer 15 år i 2024.

De tre direktoratene (Miljø-, landbruk- og Riksantikvaren) som har ansvar for UKL ordningen, hadde i august invitert til feiring på Granavolden. 51 UKL områder var invitert og over 200 delegater møtte frem.

Arrangementet startet inne på Sanner Hotel med en rekke hilsninger og hyllest til gårdeiere og drivere. Deretter var det en flott befarings med buss og stopp under veis. Store flotte gårder hvor halvparten hadde dyr. Området var rikt på gamle kulturminner og disse ble formidlet på en meget god måte.

Befaringen startet ved Søsterkirkene på Granavolden

Representantene fra Telemark og Vestfold (Kaupang, Færder, Øvre Hjørtal - Svartal og Jomfruland og Stråholmen)

Stråholmen. Slåttonna - til glede og besvær.

Torstein Kiil

Økt produktivitet ved innhøstingen.

Med husdyr som skal ha vinterfôr må slåttonna gjennomføres hvert år i juni/juli. Låven må fylles opp slik at villsauene kan få litt ekstra i vomma når vinteren setter inn, normalt fra jul til påske. Er det lite snø finner de mye mat i vegetasjonen. Men kommer det snø, begrenses mulighetene og da er det godt å kunne tilby soltørket høy fra sommeren før.

Værforholdene er ikke nødvendigvis stabile på denne årstiden, og de senere år har vi måtte utsette slåttonna flere ganger. Vi trenger 4-5 dager med vind og sol før vi kan kjøre inn høyet. Dette «godværsvinduet» kommer ikke alltid når det er folk på øya, i andre halvdel av juni. Det er derfor et mål å konsentrere arbeidet når været er på vår side, samtidig som vi gjerne får lagt innkjøringen til en helg.

Høyonna er arbeidskrevende, spesielt knyttet til innkjøringen. Derfor har det vært jobbet med å effektivisere nettopp denne prosessen. Både raskere og redusert bruk av arbeidskraft. På våren ble det montert en vinsj i takbjelken på høylåven. Nå blir hele høylasset trukket inn på låvegulvet og man slipper å hive høyet inn med høygaffelen. Ved å legge en bred lastestropp i bunnen av høyvogna og spenne denne over lasset etter at høyet er tråkket, kan vinsjkroken festes til stroppen etter at traktoren er på plass i låven. Hele høylasset sklir inn på en skråplate. Forutsetningen er at lasset er godt tråkket så det ikke faller fra hverandre når det blir dradd inn på låvegulvet. Nå bruker man 2-3 minutter på å tømme vogna, mot 8-10 minutter tidligere. Når man skal kjøre inn 20 lass eller mer sparer man tid og krefter.

Hele høylasset blir dradd
Inn på låvegulvet av vinsjen i takbjelken.
Lastestroppen holder høyet på plass.

Vi har tidligere hatt en slåmaskin, en svært gammel modell, men den har med godt stell fungert. Men man har ikke klart å slå alt høyet på en dag. Det blir for mye. Dermed blir slåttonna en dag lenger enn nødvendig. Derfor ble det i sommer besluttet å kjøpe en ny to hjuls slåmaskin. Da kan to personer slå samtidig og forhåpentlig få gjort det på en dag, samtidig som man er mer robust dersom en maskin stopper på grunn av *maskinskade*. Kostnadene, ca. kr 100 000 er blitt finansiert av UKL midler, nasjonalparken, sauelaget og Stråholmen vel. Slåmaskinen er bestilt og skal leveres til påske.

Vi gleder oss til å ta den nye maskinen i bruk og håper at befolkningen stiller opp den dagen høyet skal kjøres på låven.

Den nye slåmaskinen som skal ankomme i påsken 2025

Harald Dypedal har i mange år hatt ansvaret for slåttonna på Stråholmen. Han ser frem til å få enda en maskin som kan effektivisere arbeidet og redusere tidsbruken.. Vi trenger også en eller flere som kan kjøre maskinene sammen med Harald. Har du lyst og anledning - ta kontakt med Harald.

Ny forvaltningsplan for grågås og hvitkinngås er igangsatt.

Torstein Kiil

Den gamle planen er gått ut på dato og vanskeligjør forvaltningen. Planen utarbeides av Kragerø og Bamble kommune i felleskap. Fremdriftsplanen er ikke kjent.

Bestanden av grågås har vokst kraftig de siste 20 årene.

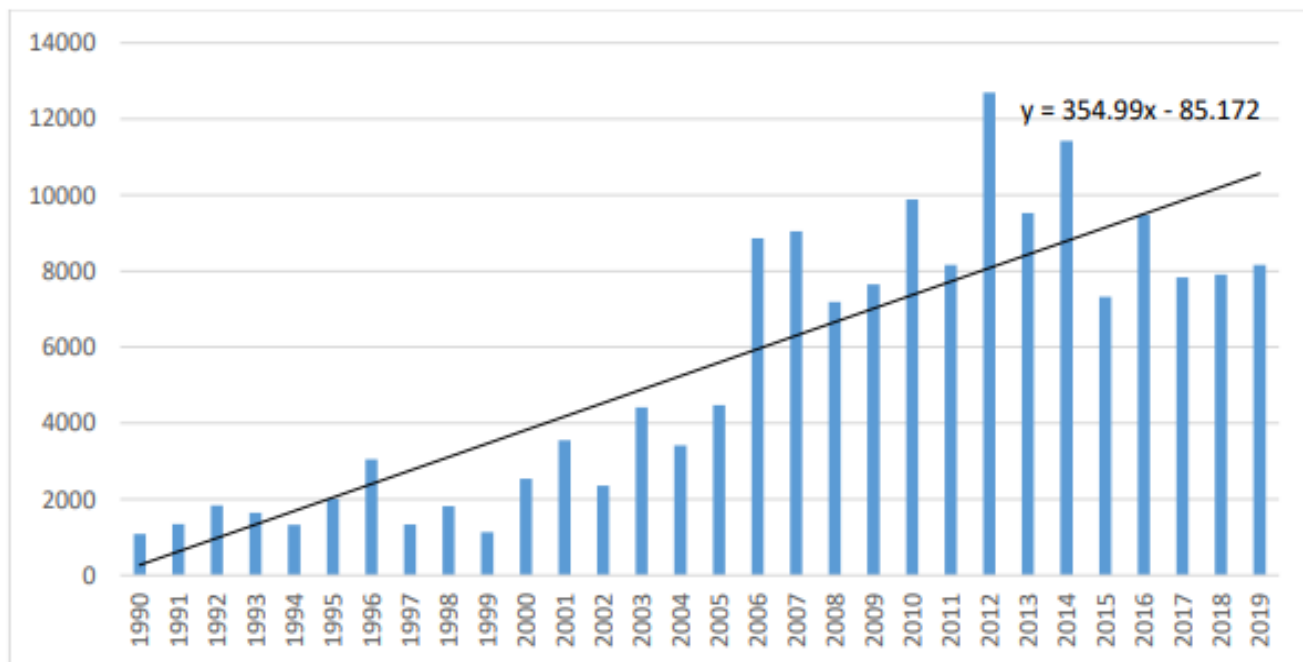
Gåsa beiter hard på åker og eng og gjør stor skade. Beite og vinterfôr til husdyra blir spist av gåsa.

Nedbeitet av gås

En flokk med Hvitkinngås letter fra jordene på Stråholmen.

Totalantall grågjess observert på Jomfruland i perioden 1990-2019. Norsk ornitologisk forening 2020.

De viktige beitedyrene fra Løkstad gård forsvinner fra Jomfruland.

Torstein Kiil

Krise for naturmangfoldet dersom det ikke kommer en rask erstatning.

I løpet av høsten 2024 forsvant hele besetningen av storfe fra Løkstad gård. Etter utallige generasjoners drift avvikles dyreholdet. En tragedie for øya, for kulturlandskapet og Jomfruland nasjonalpark. Det har først og fremst vært beitedyrene fra Løkstad som i alle år har holdt busk og kratt nede på de store fellesbeitene og på egne arealer syd på øya. I nasjonalparken, på løkkene og på tørrengene på Øytangen, har dyrene sørget for å holde disse åpne, og dermed sikre de store naturverdiene som finnes på og i disse markene.

Dersom det ikke snarest kommer inn nye beitedyr, vil naturen ganske raskt omdanne mange av disse områdene til kratt og krattskog. Det ser foreløpig ut som ingen på øya har mulighet til å erstatte en slik stor besetningen som Løkstad gård har hatt.

Det må derfor jobbes både på kort og lang sikt for å sikre at dyreholdet kommer tilbake. På kort sikt kan det tilrettelegges for at man «leier» ut arealene i beitesesongen. Dyrene kommer til øya i mai og reiser igjen i oktober. Buskapen krever stell og tilsyn, og dyreeier bør derfor engasjere en person med tilhold på øya.

Det må samtidig arbeides for at man på sikt kan gjenopprette husdyrbestanden, hvor dyrene er på øya hele året og tilhører en lokal bonde.. Gårdeierne har foran seg en stor oppgave, men ansvaret for å få dette til, krever at mange engasjerer seg.

Dyrene beiter og sørger for å holde busk og kratt i sjakk. For nasjonalparken og kulturlandskapet er det et stor tap dersom man ikke får inn nye dyr.

Løkstad kuene ligger i vegkrysset ved den gamle skolen og venter på turistene. Neste sommer er det trolig turistene som venter på dyrene.

Gundersen Gård - Dyr og aktiviteter

Hesten kjører i løpet av sommeren mange turer over hele øya. Bildet viser «Marino» på veg til Øytangen.

Geitene til Bente Jorde er flinke til å beite kratt.

Her beiter yak, ponni, alpakka og lama i skjønn forening

Gårdsdammen er blitt et flott innslag. Her svømmer både ender og gjess.

Nytt tak på Hasselgården

Gamle hus trenger normalt i løpet av 40-50 år nytt taktekke. Huset til Kari og Viggo Nicolaysen på Jomfruland er bygget omkring 1840 og har skiftet taktekke flere ganger. Nå var tiden inne til nok en gang å skifte papp, lekter og takstein. Også noen takbord og nye vindskier hører med til en slik oppgradering. Pipe beslag og takrenner likedan.

Kostnadene til en slik vedlikehold er i dag betydelig. Da er det godt at vi til slik eldre bebyggelse kan få UKL tilskudd. Men også Kulturminnefondet ønsker å bidra til å holde den gamle gårdsbebyggelsen i hevd. I dette tilfelle har fondet gitt et betydelig bidrag. De setter visse krav til kvalitet, både materialbruk og utseende, men når man får dekket eventuelle mer- utgifter og en del av arbeidet, gir dette er godt tilskudd til finansieringen. Klyngetunet på Stråholmen og gårdsbebyggelsen på Jomfruland er gode kandidater til å få støtte fra fondet.

Gamle trær kommer noen ganger for nær bebyggelsen og kan føre til skade. I dette tilfelle måtte treet hugges.

Evaluering av 30 års skjøtsel på Stråholmen.

Torstein Kiil

Utkast til prosjektbeskrivelse som skal legges til grunn ved en anbudsinnbydelse.

29.10.2024 (skal bearbeides ytterligere)

UKL i samarbeid med nasjonalparken ønsker at fagfolk utenfra skal komme inn og vurdere alle sider av skjøtselen som er gjennomført. Det er i 2024 gitt UKL midler til prosjektet og gir nasjonalparken tilsvarende, vil evalueringen kunne starte i 2025.

Oppdraget

Utvalgte kulturlandskap og Jomfruland nasjonalpark ønsker en evaluering av skjøtselen på Stråholmen, sett i et 30 års perspektiv. I hele perioden har skjøtselen vært forsøkt drevet i tråd med gjeldene forvaltningsplan, dog med de tilpasninger som har vært nødvendig i forhold til økonomi, vær og vind. Forvaltningsplanene med revisjoner har hatt som mål en aktiv skjøtsel, drift med ulike tiltak. Evalueringen bør foregå over minst 2 sesonger. Det skal vurderes om forvaltningsplanen med revisjoner har gitt tilstrekkelig føringer og veiledning for skjøtselsarbeidet og om dette er fulgt opp. De ulike områdene /naturtypene skal ha en individuell vurdering. Hvordan har beite med villsau siden 1998 og manuell skjøtsel med ryddesager, beitepussing med maskin mm., påvirket resultat? Hva har vært positivt for bevaring/gjenskaping av det biologiske mangfoldet, landskapsbildet og kulturminner og hva har vært mindre positivt. Hvordan har skjøtselen påvirket naturverdiene og det biologiske mangfoldet og har man oppnådd målene i forvaltningsplanen.

Det må påregnes en del møter og befaringer med grunneierrepresentanter og nasjonalparkforfalter

Hele øya på ca. 600 daa må inngå i evalueringen med unntak av tun og hager tilknyttet klyngetunet og hytteeiendommer. Rapporten skal utformes slik at resultatet med konklusjoner og anbefalinger lett kan anvendes på tilsvarende arealer på Jomfruland og andre steder.

Dronefoto
Klyngetunet
med
beitemarker og
slåtteenger.

Historikk

På Stråholmen har befolkningen siden tidlig på 90- tallet drevet en aktiv skjøtsel av landskap og kulturminner. Den faste bosettingen opphørte i 1954 og dyreholdet fra 1958. De store beite og slåtteengene begynte etter hvert å gro igjen og på nittitallet synes befolkningen det var grunn til å stoppe gjengroingen.

Man registrerte at det rike biologiske mangfoldet ble redusert og landskapsbildet forringet. Fylkesmannen hadde opprettet både et landskapsvernområde og et naturreservat på deler av øya. Det var et nært samarbeid mellom Stråholmen vel v/skjøtelsgruppa og fylkesmannen. Da det i 1992 var ønske om å utarbeide en forvaltningsplan for øya, ble Stråholmen vel spurt om å utarbeide et utkast til en slik plan. Fylkesmannen hadde bl.a. fått laget vegetasjonskart til hjelp i arbeidet. Planen ble stadfestet i 1995.

Øya ble delt inn i ulike skjøtselsoner med mål og tiltak for hver sone. Denne planen ble revidert i 2010. I hovedsak ble mål og tiltak videreført. I 2009 fikk Jomfruland og Stråholmen tilbud å bli med i de statlig oppnevnte «Utvalgte kulturlandskap i Jordbruket» (UKL). Det ble gitt tilskudd fra Staten og det gav inspirasjon og muligheter til å drive en aktiv restaurering av landarealene. Resultatene viste seg snart, og var nok medvirkende til at miljøministeren i 2013 ønsket en nasjonalpark. Jomfruland nasjonalpark ble opprettet i 2016 og 55% av Stråholmen inngikk i parken inkl. et landskapsvernområde midt på øya. Et par år senere ble retningslinjene med mål og tiltak videreført i forvaltningsplanen for nasjonalparken. I 2024 er det laget en ny forvaltningsplan for Utvalgte kulturlandskap (UKL), hvor også nasjonalparken inngår. I hovedtrekk er soner, mål og tiltak de samme som i 1995, men tilpasset dagens situasjon. Nå anser man å ha kommet over kneika med fjerning av større kratt, og forvaltningen er gått over til det man vil kalle en vedlikeholdsfasen, hvor beiting med husdyr er særdeles viktig.

Innsiden av Stråholmen.
Gjengroingsfasen på tidlig 1990 tall.

Evaluering av skjøtsel

Hva er gjort av skjøtsel i 30 års perioden?

De 10-15 første årene var preget av å fjerne skog og større slåpe, rosekratt og annet. Fra 1998 kom det inn 14 villsauer som overvintret, Flokken økte raskt til ca. 70 vinterfôra dyr. Disse gav årlig ca. 100 lam. Villsauene er flinke til å beite på kratt og større busker og gjør det dermed enklere for ryddesaga året etter. Etter de første årene med kraftfull rydding, inntok uønskede arter (tistel, brennesle o.a.) flatene hvor vegetasjon var fjernet. Det medførte at man i noen år hadde fokus på å fjerne disse inntil områdene grodde igjen med stedegent gress og urter. Samtidig fortsatt arbeidet med å ta ned oppslagene som kom der hvor større vegetasjon var fjernet. Mange kratt var det ønskelig å beholde slik forvaltningsplanen legger opp til, og disse ble avgrenset over flere år for å få en god utforming.

De siste 10-15 årene har man gradvis redusert krattskjæring og de senere år er det blitt mer vedlikehold med fjerning av uønskede arter og oppslag. Dette har blitt utført med ryddesager, rotorklipper og beitepusser.

Saueholdet er de siste årene gradvis blitt nedtrappet til ca. 50 overvintrede dyr. Dette skyldes at beiteressursene på busk og kratt vinterstid er redusert og fordi det har vært utfordringer med å skaffe tilstrekkelig høy da grågåsa forsyner seg grådig av slåtteeengene. Det har derfor bare vært engene som ligger tett opp mot bebyggelsen som har gått klar beitende grågås familier. Punktering av gåseegg og skadefelling har medført at man har klart å redusere noe på bestanden. Men så har hvitkinngåsa, for ca. 10 år siden, inntatt øya og bestanden var i sommer på 70-80 individer. På grunn av grågåsa har slåtteeengene nær bebyggelsen blitt hardt utnyttet, med bare delvis tilførsel av gjødsel i form av beitedyr. Dette har de senere år ført til reduksjon i grassproduksjonen. Hvordan man skal kunne utnytte de mer fjerntliggende engene har vært drøftet. Sist sommer ble det over en slåtteeeng trukket tau for hver 5 m, hvilket gjorde at gåsa ikke landet og avlingen ble god.

To mindre utmarks områder er blitt lite beitet, grunnet manglende sauegjerd og fordi arealene ligger nær inntil rundløype på Øya. Det er satt opp strømgjerde, men dyrene blir lett skremt bort av mennesker som går på stien. Dette gjelder Sommerhaugen og et areal på innsiden av Øya, på den tidligere Vestgård eiendommen. Manglende beite har ført til at arts mangfoldet er blitt endret, mot mer gress.

Beite og skjøtsel har fått frem blomsterengene.

Evaluering av skjøtsel

Hva er gjort av skjøtsel i 30 års perioden?

De siste 12 årene har ungdommer fra Stråholmen, mot betaling fått sommerjobb på Stråholmen. De har under kyndig ledelse lært hvordan vi rydder og pleier landskapet. De har restaurert også deler av de 4,5 km lange steingjerdene. Foreldre og voksne deltar hvert år med enda større bidrag enn det ungdommene gjør. Men ungdommens innsats er svært verdifull. Det er de senere år utarbeidet kart som viser årlig gjennomførte tiltak.

Bygging av et kulturlandskapssenter (Låven)

Skjøtselen krever mye utstyr, sauene trenger tak over hodet om vinteren og øyas befolkning trenger et sted å samles til foredrag og fest. I 2010 ble Låven oppført ved Østre Molo. I 2012 kom et tilbygg mot øst med lager og i 2018 kom sauefjøsset, begge oppført på dugnad. Det er bygget et amfi ved låven for 80 personer og det er innkjøpt et telt som koples til låveveggen og sammen med første etasje i låven, er det bord plass til 110 personer.

UKL arrangerer annet hvert år seminar hvor man også inviterer interesserte fra nabofylkene. Hensikten er å spre kunnskap om skjøtsel og bevaring av det biologiske mangfoldet og kulturminner. Fagfolk inviteres, og man utveksler erfaringer. I arbeidet med å formidle kulturlandskapet og dets store rikdom, er det i 2023 laget en 30 min. film om øyenes kulturhistorie og om skjøtsel og landskap. Filmen heter «Levende landskap» og ligger på nettsiden til Jomfruland nasjonalpark. <https://jomfrulandnasjonalpark.no/filmer-og-direktesendt-kamera/>

Låven(eller Kulturlandskapssenteret). Nymalt vestfasade, restaurert steingjerde og vinterens saueflock beitende på frisk eng i slutten av oktober.

Malurt på Stråholmen

Arne Fjellberg

Nær porten ved det sørvestlige hjørnet av sauebeitet på Vestgård står det en fin bestand av malurt (*Artemisia absinthium*) – en plante med sterke medisinske egenskaper og en brokete historie. Den er trolig innført til Norge allerede i vikingtid og vokser spredt i Sørnorge, helst på strandenger og i tørr steinet kulturmark.

Bitterstoffene i malurt har vært brukt for å stimulere apetitten og bedre fordøyelsen. På grunn av de eteriske oljene virker tørka planter avskrekkende på insekter, og avkok eller spritekstrakt fra plantene er brukt for å fjerne innvollsorm. Malurten er kanskje mest kjent som en smaksingredient i brennevin, absint, som var mye brukt blant forfattere og malere på 1800-tallet. Vikingene brukte den antagelig ved ølbrygging. Langvarig og overdreven bruk kunne imidlertid føre til hallusinasjoner, kramper, sinnssykdom og død! I Frankrike ble drikken absint forbudt i 1915 da forbruket lå på flere millioner liter.

Te av malurt kan lages ved å småkoke en liten teskje tørka blader/blomster i en kopp vann i 10 minutter. Smaken er skikkelig bitter, og «Urtekilden» anbefaler at den drikkes raskt mens man tenker på noe morsomt, og at munnes skylles med rent vann etterpå! Men effekten er godt dokumentert: Utskillelsen av spytt, magesyre og galle øker og fordøyelsen går bedre.

På våre øyer ønsker vi å begrense fremmede arter.

Torstein Kiil

Fremmede arter regnes som en av de største truslene mot det biologiske mangfoldet både globalt og nasjonalt. Hvem er de, hvor kommer de fra, hvordan kommer de seg hit, og på hvilken måte kan de påvirke naturen og bli et problem?

Jomfruland og Stråholmen har unike naturtyper med et meget rikt mangfold. Store områder har vært beitemark i mange hundre år. Denne bruken har utviklet et stort antall arter. Med en rik planteflora følger insektene med. Noen insekter er svært spesialiserte og knyttet til kanskje bare en art. I denne artikkelen skal vi ta fortelle litt om de grønne «fremmede artene» som er på øyene i dag eller som vi kan forvente. Vi ønsker å stoppe, redusere eller helst utrydde noen fremmede arter. En av dem er parkslirekne som UKL i 2024 har fått midler til å sprøyte på 5-6 lokaliteter på Jomfruland.

Dyr, planter og andre organismer som flyttes av mennesker til steder de ikke hører hjemme, kaller vi fremmede arter. Noen av disse kan skade naturen.

Det kan skje på flere måter, for eksempel ved at de:

- konkurrerer med andre arter om næring eller leveområder
- påvirker truede arter og nøkkelarter i økosystemet negativt
- krysser seg med arter som finnes naturlig på stedet
- er bærer av parasitter og sykdommer
- endrer strukturen på naturtyper

Fremmede arter sprer seg raskere enn før

Det har alltid forekommet en naturlig spredning av arter, men FNs naturpanel meldte høsten 2023 om en historisk økning:

"Fremmede skadelige arter sprer seg mer enn noen gang tidligere. Vi ser en økning både i antallet av slike arter som etablerer seg, og i antallet arter som trues av utryddelse på grunn av fremmede arter."

Hvor stor risiko en fremmed art utgjør kommer an på hvor raskt den sprer seg til nye områder, og hvor stor negativ påvirkning den har på andre arter og naturtyper. Artsdatabanken har vurdert risikoen til 2 342 fremmede arter, og av dem utgjør 441 en høy eller svært høy risiko.

Hvordan kan du bidra?

Mange privatpersoner ønsker å bidra til å ta vare på naturen, og det er flere ting du kan gjøre. Et viktig utgangspunkt er å ha kunnskap om hvorfor fremmede arter truer norsk natur. Det er også viktig å ta bevisste valg knyttet til dette, for å hindre at fremmede arter sprer seg og gjør skade på naturen. [Fremmede arter - miljodirektoratet.no](https://miljodirektoratet.no)

Fremmede arter

Hva mener vi med fremmede arter?

En fremmed art defineres som "en art som opptrer utenfor sitt naturlige utbredelsesområde, det vil si utenfor det området arten kan spre seg til naturlig uten hjelp av mennesker".

Fremmede arter må overvinne flere hindringer for å klare å etablere seg på et nytt sted. De må

- komme seg inn i landet
- greie å overleve og reproducere seg i naturen
- greie å spre seg

En tommelfingerregel sier at bare en tiendedel av de artene som kommer inn i landet, vil kunne greie å etablere seg, og at bare en tiendedel av disse igjen vil bli et problem. Det er en utfordring å forutsi hvilke disse er, og hva slags konsekvenser de vil kunne få.

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/arter-naturtyper/fremmede-arter/>

Hvor kommer de fra?

De fremmede artene som kan overleve og spre seg hos oss, kommer ofte fra områder med lignende klima, det vil si fra Nord-Amerika, Nord-Asia og andre land i Nord- og Mellom-Europa. Arter som kommer fra området rundt Middelhavet eller fra tropiske områder, er gjerne for varmekrevende til at de har noen sjanse på våre breddegrader. De pågående klimaendringene kan imidlertid påvirke disse artenes mulighet til å få fotfeste hos oss i framtida.

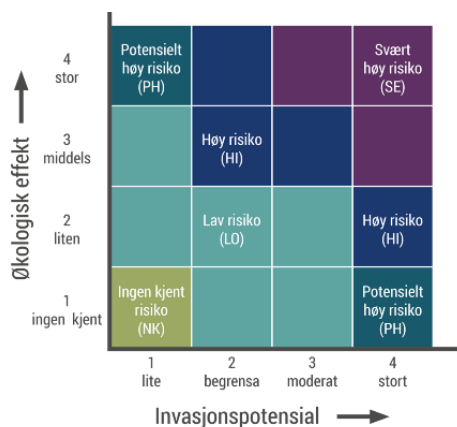
Hvordan kommer de seg hit?

Fremmede arter kommer hit på ulike måter. Noen importeres bevisst, for eksempel hageplanter og potteplanter, bartrær som plantes til skogbruksformål, gullfisk i akvarier, edderkopper og slanger som holdes som kjæledyr, eller mink til oppdrett. Mange av disse kommer seg aldri ut i naturen, men noen kan rømme fra fangenskap eller dyrking. Andre fremmede arter kan bli med varer og gods utilsiktet som såkalte blindpassasjerer. Insekter, frø og sykdomsorganismer kan for eksempel bli med "på lasset" ved import av tømmer, hageplanter og annet gods.

Hvordan påvirker de fremmede artene naturen vår?

Mange fremmede arter gjør ikke så mye av seg og er ikke noe problem. Eksempler på slike arter er villtulipan, som sprer seg nokså mye, men visner tidlig på våren før den får gjort særlig ugagn, og brudeslør, som er funnet forvillet bare noen få ganger.

Noen arter kan også endre naturtypen de opptrer i, blant annet ved å påvirke jordsmonnet, slik lupin gjør med sine nitrogenfikserende rotknoller.

Fremmede arter

Det biologiske mangfoldet reduseres

Sitkagran kommer opprinnelig fra den vestlige delen av Nord-Amerika og har vært importert som produksjonsart i kystskogbruket. Arten har ifølge vurderingen svært høy økologisk risiko, og man må søke om særskilt tillatelse for å plante den ut. Sitkagran bidrar til gjengroing av åpen kystlynghei og kan fortrenge stedegne arter.

Bekjempelse

Bekjempelse av fremmede arter koster samfunnet mye penger. Globalt regner man med at det utgjør flere hundre milliarder dollar årlig. I Norge anslår man at de totale kostnadene for samfunnet ligger på mellom 1,4 og 3,8 milliarder kroner. Fremmede arter som har bitt seg ordentlig godt fast, kan være svært ressurskrevende og vanskelige å bekjempe. Det er derfor langt mer effektivt å hindre at potensielt skadelige fremmede arter kommer ut i norsk natur, eller å sette inn tiltak så tidlig som mulig. Fokus på tidlig oppdagelse og bekjempelse av fremmede arter er med andre ord avgjørende. I tillegg er det viktig å risikovurdere såkalte dørstokkarter, det vil si arter som foreløpig ikke har etablert seg i norsk natur.

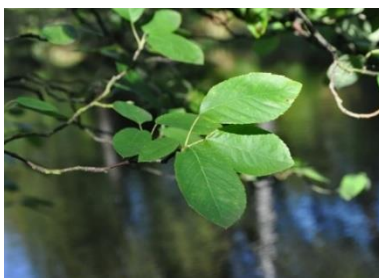
Fremmedartslista (tidligere 'Norsk svarteliste') er en oversikt over innførte arter som er vurdert til å utgjøre en høy økologisk risiko. Det vil si at de kan fortrenge andre arter som vi ønsker å ta vare på.

<https://artsdatabanken.no/Pages/343185>

Arter som vi ønsker å unngå, redusere eller fjerne fra Jomfruland og Stråholmen

Edelgran og sitkagran

Kanadablåhegg

Gullregnskekta

Rødhyll

Sibirertebusk

Kaprifol

Lupin

Kanadagullris

Berberis

Planter i kategorien svært høy risiko (SE)

Krypmisspel

Rynkrose

Fagerfredløs

Parkslirekne

Krypfredløs

Ullborre

Kilde:

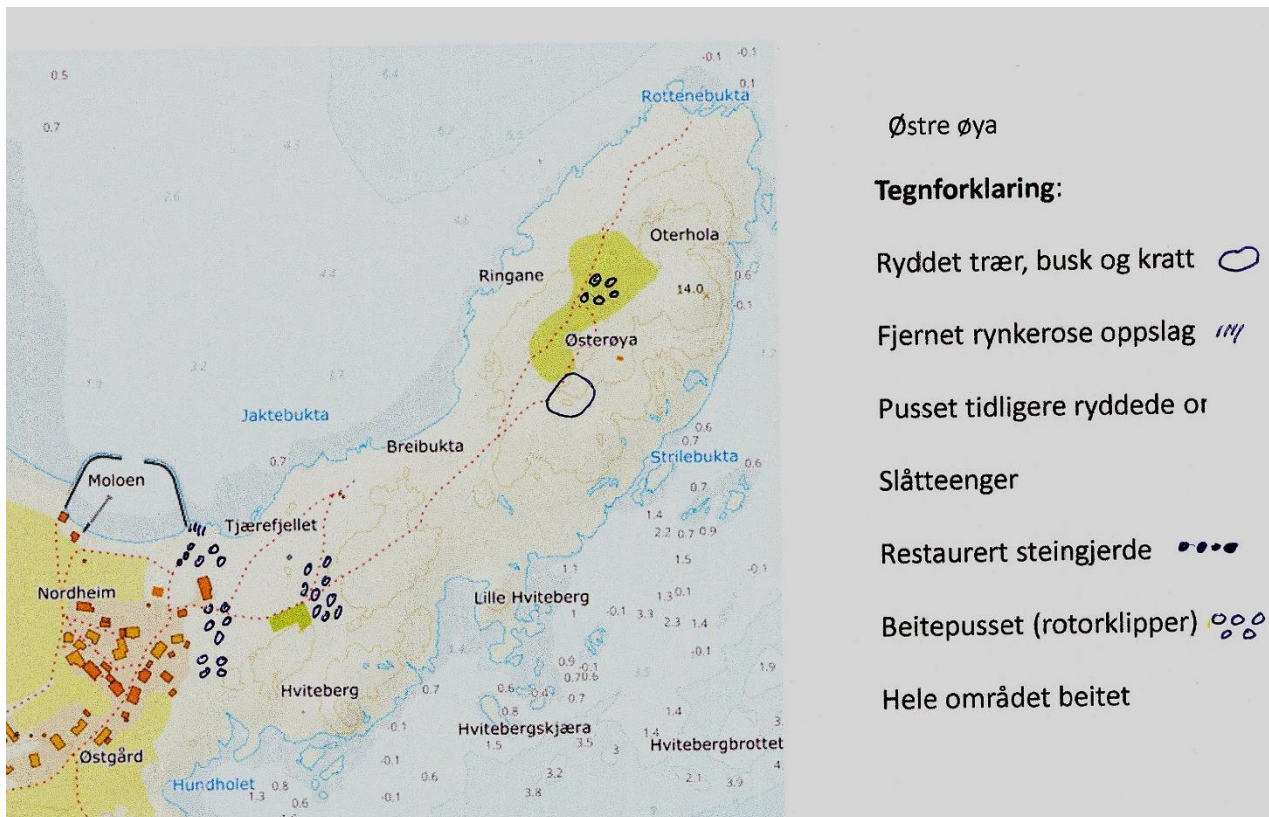
Miljødirektoratet

Artsdatabanken

Torstein Kiil

Beitet nasjonalpark, inkl. vesterstrand og Sørstranda
samt landskapsvernområdene

Gjennomførte skjøtselstiltak Østre øya 2024

Denne sommeren har 12 ungdommer hatt skjøtselsjobb i nasjonalparken og på Østre øya.

Første dagen fikk ungdommene opplæring i HMS og et foredrag om hvorfor det er så viktig å drive med denne skjøtselen.

Det var i år et generasjonsskifte i ungdomskullet, bare få av deltakerne var over 16 år som er grensen for å bruke maskiner. Derfor var det godt å få noen voksne til å kjøre motorsag og annet utstyr. En oppgave for de unge er å rydde brisk med sakser. På Østre øya har brisken i mange år stått uten skjøtsel og ungdommene fikk prøve seg. I nasjonalparken, syd på øya, var det også noe å ta tak i.

På Østre øya er det en del oppslag av osp, og da er ryddesaga effektiv

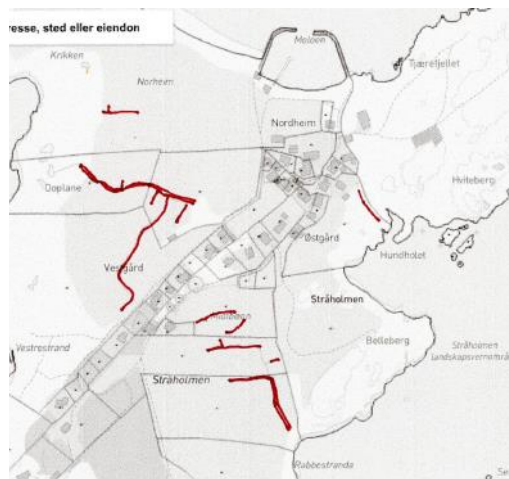

I nasjonalparken er det årlig behov for skjøtsel

Gamle drenggrøfter renskes opp. Program igangsatt i 2024

Ved jordskiftet i 1918 ble det bestemt at store arealer på Stråholmen skulle dreneres. Øya er flat og mange steder er det under 50 cm med jord og sand før du møter et tett leirlag. I år med mye nedbør klarer ikke vannet å renne av og det utvikler seg mye starr og siv som dyrene ikke beiter på. De senere år har vi sett at de gamle grøftene gror igjen og de må renskes. Arbeidet har startet opp dette året, men neste år planlegges å renske 7-800m, med en kombinasjon av håndredskap og minigraver.

Bildene nedenfor viser arbeider gjort på dugnaden Stråholmen dagen. Jordet ved Stokkebrønn (Østre øya) skal brukes som slåtteeeng og man har derfor lagt lukket drenering fram til sjøen. Det som skal utbedres neste år er stort sett åpne grøfter på den søndre og vestre del av øya. Se kart.

Kartet til højre viser drengsrøfter
Som er planlagt rensket i 2025

Dugnadsarbeider Stråholmen dagen

Vestfasaden på låven trengte et lag Drygolin

Den uønskede rynkerosa (Rosa Gurosa) ved Østre brygge ble gravd opp

Arealene i og rundt den gamle boligtomta, kalt «Stamland tomta» etter tidligere eier, holdes fri for busk og kratt. Sveitserhuset som stod på tomta sees på bildet til høyre. Huset ble flyttet til Sandøya ved Brevik, tidlig 1900 tallet.

Dugnadsarbeider Stråholmen dagen

Brannutstyret er det viktig å få testet.

Fjerning av kratt og gress rundt steingjerdene fremhever kulturminnet.

Planering som letter vedlikeholdet rundt låven

Støping av gulv under høylåven førte til anleggelse av hyller og da ble det mer plass til lagring. Oversiktlig og greit. (dugnad uka etter Stråholmen dagen)

Dugnadsarbeider Stråholmen dagen.

På Østre øya var det fint å få noen motorsager i gang for å avslutte briskjæringen for i år.

Når dugnaden og årsmøtet i velforeningen var gjennomført, var det tradisjonen tro, tid til auksjon og fest på torget.

Årets dugnad for Utvalgte kulturlandskap ble gjennomført 22. juli på Jomfruland.

Hytteierforeningen på Jomfruland v/leder Ola Haave

Formålet med årets dugnad var å forbedre fremkommeligheten på deler av den såkalte midtstien på Jomfruland. En forbedring av denne stien forventes å gi både bedret fremkommelighet og økt bruk, noe som igjen avlaster øvrige veisystemer.

Dette bidrar igjen til avlaste ulike områder for utmarksbeite og la beitende dyr være i fred. En annen effekt ved å velge akkurat denne stien, er at UKL-dugnad tidligere har vært gjennomført på den nordlige delen av øya. Ved å legge det til midtre del av øya, bidrar dette også til å spre kunnskap og forståelse for UKL til større grupper.

I forkant av dugnaden var det gjort avtale med Arne Olav Løkstad om å kjøre ut hauger med flis som skulle brukes til å utbedre stien. Totalt ble det etablert slike flis-deponier på tre steder langs stien. Før selve dugnaden startet ble det også gått over stien med motorsag og kappet/fjernet vegetasjon som begrenset fremkommeligheten på stien

På tross av et særdeles dårlig vær var det totalt 17 personer som deltok på større eller mindre deler av dugnaden. Hovedaktiviteten besto i utkjøring av flis med trillebår, samt spredning av denne. Mange av deltakerne hadde fulgt oppfordringen om å medbringe trillebår, spade, rive og spett. Det ble også fjernet en del større stein fra stien og klippet bort noe vegetasjon.

Underveis i dugnaden var det en felles pause hvor det ble servert pizza fra Okidokk og mineralvann. Pausen ble holdt under et midlertidig presennings-telt for å få en liten pause fra regnet...

Totalt pågikk dugnaden fra kl 12-15 og vi fikk i løpet av disse timene kjørt ut store mengder flis og utbedret stien i betydelig grad. Det var imidlertid en god del flis igjen og oppfordring om å bidra individuelt med å legge ut flis er sendt ut i etterkant.

Oppsummert anses dugnaden som vellykket og med et imponerende oppmøte i det dårlige været. Mye godt arbeid ble utført, selv om det fortsatt gjenstår et betydelig potensial for ytterligere forbedring av midtstien.

Årets Ruskenaksjon på Jomfruland

v/leder av Jomfruland vel Ruth Ellegård

Jomfruland Vel og Jomfruland Hytteeierforening gikk sammen om å arrangere årets Ruskenaksjon, hvor øyas avfall ble samlet inn og fjernet i fellesskap. Lørdag 18. mai stilte en dedikert dugnadsgjeng på rundt 25 personer opp for å rydde og ivareta miljøet på Jomfruland. Med traktor og henger ble avfall fraktet til containere, og en gravemaskin ble tatt i bruk for å få plass til alt som skulle bort. Hvitevarer, sykler og restavfall ble håndtert på forsvarlig vis, og innsatsen la til rette for et renere og triveligere nærmiljø.

Etter flere timer med solid arbeidsinnsats avsluttet gjengen dagen med en hyggelig fellessamling og pizza på Okidokk. Nok en gang viser Ruskenaksjonen styrken i fellesskapet og samarbeidet på Jomfruland, og vi takker alle involverte for innsatsen som gjør øya vår enda finere!

Noen av dugnadsgjengen i aksjon

Jomfrulandsdagene 2024 – en helg med tradisjon, dyreliv og fellesskap

Som alltid arrangerte Jomfruland Vel de populære Jomfrulandsdagene den andre helgen i juli, og som alltid blir det et hyggelig engasjement med iherdig dugnadsinnsats fra over 40 frivillige. Gjennom lørdag og søndag kom flere hundre besøkende for å delta i aktiviteter og oppleve et litt «gammeldags» fesjå, der hester, smådyr og lamaene fra Gundersen Gård gledet både store og små.

Programmet bød på alt fra eksteriørbedømming av hest til pilkast og hesteskokasting, samt et velbesøkt loppemarked, spennende auksjon og et sykkelritt på idealtid. Basaren fristet med flotte premier, og det var god stemning i kafeutsalget i Velhuset med hjemmebakt, pølser, is og brus.

Jomfrulandsdagene 2024 ble en vellykket og hyggelig helg, der små og store kunne kose seg med tradisjonsrike aktiviteter, fellesskap og en varm atmosfære. Takk til alle frivillige og besøkende som bidro til å gjøre arrangementet til en herlig opplevelse!